

מאור הזית

דברי תורה משלח מערכת מכון עלה זית

שנה ב: גליון לז | שבת קודש פרשת שלח [באר"י: קרח] | כ"ח סיון ה'תשפ"ו

מאור השליחות

כח המשלח בשליח

ויהס כלב את העם אל משה וגו' (יג, ל).

מפשטות הפסוקים נראה, שקודם שהשתיק כלב ואמר לעם "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה", היו רק המרגלים לבדם מדברים בגנותה של ארץ ישראל, ורק לאחר מכן, לאחר שהשלימו המרגלים את הוצאת דיבת הארץ רעה, החלו העם לשאת את קולם בבכי. ואם כן יש להבין, מדוע כתוב בפסוק שכלב השתיק את העם, הלא העם עדיין לא דיבר, ומן הראוי היה לכתוב שכלב השתיק את המרגלים.

הגאון בעל כלי חמדה באמצע

ואמנם יש שפירשו (רמב"ן פסוק כט וספורנו כאן) שאכן העם כבר החלו לדבר ולהתלונן מחמת מה ששמעו מהמרגלים, אף על פי שעדיין לא הזכיר זאת הכתוב. ורק לאחר מכן נשאה כל העדה את קולה בבכי.

ובכלי חמדה (אות א) פירש, כי הנה צריך להבין היאך נפלו המרגלים ממדרגתם וחטאו בהוצאת דיבה על הארץ, הרי היו אנשים כשרים

וחשובים, וביאר בזה הגה"צ בעל אבני נזר מסוכטשוב זצ"ל, על פי מה שאמרו במשנה (ברכות לד, ב) "המתפלל וטעה סימן רע לו ואם שליח ציבור הוא סימן רע לשולחיו מפני ששולחו של אדם כמותו", ומבואר בזה שכח המשלח בשליח, וחובתם של הציבור היא שגרמה לשלוחם לטעות בתפילה, וכן הוא הדבר אצל המרגלים, שמאחר שנשתלחו על ידי ישראל, וכוונת המשלחים היתה לרעה, השפיע הדבר אף עליהם ונפלו בחטאם.

ואמנם הקב"ה הסכים למשה רבינו לשלחם, אבל אמר לו (פסוק ב) "שלח לך אנשים", שיתכוונו ללכת בשליחותו של משה דוקא, ועל ידי זה יהיו סמוכים ובטוחים בכח המשלח שלא יאונה להם כל און, אבל הם לא כן עשו, אלא היה בדעתם ללכת כדי למלאות את בקשתם של ישראל, ונעשו שליחים שלהם ולא של משה, ועל כן הזיק כח המשלחים לשליחים.

ועל פי זה ביאר הכלי חמדה את לשון הכתוב "ויהס כלב את העם", כי באמת מה שדברו המרגלים בגנות הארץ לא היה אלא מחמת כוונתם הרעה של משלחיהם, ונמצא שקולם של ישראל דיבר

המשך בעמוד 2

מאור הכפרה

החילוק בין חטא העגל לחטא המרגלים

לאחר שחטאו בני ישראל ובכו בכיה של חנם, ונגזרה עליהם הגזירה שלא יכנסו לארץ, שבו בני ישראל בתשובה, כמו שכתוב (יד, לט-מ) "ויתאבלו העם מאד וגו' כי חטאנו" (עי' בית יוסף או"ח סי' תקע), ולא הועילה להם תשובתם, וכמאמר הכתוב (דברים א, מה) "ותשובו ותבכו לפני ה' ולא שמע ה' בקולכם ולא האזין אליכם" (רמב"ן, ספורנו ואור החיים הק' שם). והקשה הרה"ק רבי בונים מפרשיסחא זצ"ל [הובא בדברי ישראל (מודז"ץ) פרשת ויקרא הערה ל], למה באמת לא נתקבלה תשובתם, ובפרט אחר שמצינו שבחטא העגל נתקבלה תשובתם (עבודה זרה ד, ב), אף על פי שבדאי היה חמור יותר מחטא המרגלים, שהרי עבדו עבודה זרה וכפרו בעיקר.

וביאר בזה, כי עיקר התשובה היא הכנעת הלב, ושיהיה לבו שפל ונשבר בקרבו, ועל כן בחטא העגל שהיה החטא הראשון שנפלו בו, שלא ידעו עדיין שבידם לתקן את החטא על ידי תשובה, היה לבם נשבר בקרבם עד למאד מגודל הריחוק והפגם שנעשה על ידם, ונתחרטו חרטה גמורה, ומפני זה הועילה תשובתם. אבל בחטא המרגלים, לאחר שכבר ידעו שהתשובה מועילה לכפר ולתקן את מה שפגמו, וגם מפני שלא היה החטא חמור אצלם כל כך כחטא העגל, ממילא לא היו כל כך בשברון לב ובהכנעה גמורה, ולכן לא נתקבלה תשובתם.

והרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זצ"ל תירץ באופן אחר, כי אף שחטא העגל היה חמור יותר, מכל מקום היה בו ענין של בקשה רוחנית, אבל חטא המרגלים היה חטא גשמי, ולכן לא נתכפר להם.

(יגדיל תורה)

הגאון רבי מאיר דן רפאל פלאצקי זצ"ל,

בעל "כלי חמדה" (1866-1928)

נולד בשנת תרכ"ו בקוטנא שבפולין לאביו רבי חיים יצחק. בילדותו למד אצל הגאון רבי חיים אלעזר וואקס זצ"ל בעל "נפש חיה" ולאחר מכן אצל חותנו הגאון רבי ישראל יהושע מקוטנא זצ"ל בעל "ישועות מלכו". בהמשך למד אצל הגה"צ רבי אברהם מסוכטשוב זצ"ל בעל "אבני נזר" ונעשה לתלמידו המובהק. היה חסיד ומקושר לאדמו"ר יגור, השפת אמת והאמרי אמת זצ"ל. בגיל 16 נשא לאשה את בת הנגיד רבי מרדכי ורושבסקי ז"ל מהעיר דווארש שתמך בו ביד נדיבה. בשנת תרנ"א, בהיותו בן 25 שנים בלבד, נתמנה לכהן כרב העיר דווארש. במהלך השנים הרביץ תורה לתלמידים רבים, ויצא לו שם כאחד מגדולי התורה החריפים אשר בארץ. בשנת תרע"ח נתמנה לכהן כרב העיר אוסטורוב מזובייצק. היה ממייסדי אגודת ישראל וחבר במועצת גדולי התורה. חיבר את ספרו "חמדת ישראל" בענינים שונים, ואת ספרו "כלי חמדה" על התורה בדרך החריפות והפלפול. כמו כן חיבר את הספר "שאלו שלום ירושלים" המוכיח את זיופו של הירושלמי על סדר קדשים שנתפרסם בזמנו. נפטר בשנת תרפ"ח ונטמן בוורשא.

מאור הכה Spiritual Aerobics

ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר: ה' ארך אפים וגו' (במדבר יד, יז-יט)

After the sin of the *meraglim*, Hashem threatened to strike Bnei Yisrael with a plague and to make of Moshe a nation greater and mightier than they. Moshe entreated Hashem to have mercy on His people. He expressed concern that the nations would claim that Hashem slaughtered Bnei Yisrael in the wilderness because He was unable to bring them into the Land He had sworn to them. He therefore begged that Hashem's power be made great, that He demonstrate His might—"as you have spoken, saying"—and he proceeded to quote the *Middah of Erech Apayim*.

Simply understood, Moshe asked Hashem to display His power by ousting the seven nations who inhabited the Land and settling *Bnei Yisrael* there instead.

Rashbam and Ibn Ezra, however, explain that Moshe was referring to the power to overcome wrath. Restraining one's temper is the supreme demonstration of strength. Accordingly, Hashem's mastery over His anger is a far greater projection of might than the conquest of seven nations.

This point is made by Shlomo Hamelech (Mishlei 16:32):
Better is the slow to anger than the mighty warrior, and one who governs his spirit than the conqueror of a city.

Moshe's concern was that the nations would attribute to Hashem the inability to conquer the cities of Eretz Yisrael. He therefore asked Hashem to project a display of might greater still. How so? By being slow to anger, as He had spoken.

If Moshe was troubled that the nations might perceive a weakness in Hashem, *chas v'shalom*, how could restraint toward *Bnei Yisrael* show them otherwise? The lesson is clear: One who restrains his anger is strong, not only in the eyes of Hashem and Chazal alone, but to all.

When the Mishnah (*Avos* 4:1) asks, "איזהו גבור הכובש את"—*Who is the true warrior? He who conquers his spirit*," it means that this is something that even the nations of the world recognize.

The English idiom, fittingly, speaks of "exercising restraint." This is the ultimate exercise.

ועל כן אמר להם משה רבינו, שגם בו התאנף ה' מחמת אותו השורש דחטא המרגלים, שנתערב כח זר בשליחותו.

עוד ביאר בזה מה שאמרו במדרש (במדבר רבה טז, א) לגבי המרגלים דיהושע, שעשו עצמם קדרים, והיו צווחים ואומרים "הרי קדרות כל מי שרוצה יבוא ויקנה", כדי שלא ירגיש בהם אדם. ודרשו כן מן הפסוק (יהושע ב, א) "מרגלים חרש לאמר", קרי ביה חרס. ורמזו בזה חז"ל, שהמרגלים דיהושע עשו עצמם כחרסים, שכלי חרס אינו נטמא מגבו אלא מתוכו (כלים פ"ב מ"א), מפני שאין לו חשיבות מצד עצמו אלא רק מצד מה שמניחים בתוכו, וכיוצא בזה ביטלו המרגלים את ישותם לגמרי לגבי יהושע, ורק בכחו ושליחותו הלכו.

[ויעו"י מה שכתבנו בביאור ההבדל שבין המרגלים ששלח משה למרגלים ששלח יהושע, בגליון מאור הזית פרשת שלח תשפ"ה.]

המשך מעמוד 1 מתוך גרונם, וכלב בא להשתיק את קול העם הנמצא בתוך דברי המרגלים, ורצה לסלק מהם את השפעתם הרעה של משליחיהם.

וביסוד זה ביאר הכלי חמדה את מאמר משה רבינו לבני ישראל בדברו עמם על אודות חטא המרגלים (דברים א, לו) "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם", שנתקשו בו המפרשים (רמב"ן, אור החיים הק' ועוד), שהרי ענין זה שייך לחטא מי מריבה ולא לחטא המרגלים. אמנם באמת גם שורש החטא דמי מריבה הוא במה שעירבו משה ואהרן בשליחותם את כחם של ישראל, שאילו היו הולכים רק בכוחו ושליחותו של הקב"ה היה הדיבור עצמו מועיל להוציא נוזלים מסלע, אבל הם היו סבורים שאין הנס ראוי להיעשות על ידם כי אם מחמת טובתן של ישראל, וממילא נתערב בהם כחם של ישראל ולא היה עוד בכח הדיבור לפעול.

פני משה קדר

ספר בהכת הצידי

ברית מילה כהלכתה

AVAILABLE AT ALEHZAYIS.COM